

Lapsánszky András

ÁLTALÁNOS ÉS KÜLÖNÖS FOGYASZTÓVÉDELEM – A HÍRKÖZLÉS ÉS A MÉDIAIGAZGATÁS FOGYASZTÓVÉDELMI KIHÍVÁSAI

*General and Special Consumer Protection – Consumer Protection Challenges of
Electronic Communication and Media Administration*

Dr. Lapsánszky András tanszékvezető, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszék; hírközlési elnökhelyettes, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, lapsanszky.andras@ga.sze.hu

A tanulmány az általános fogyasztóvédelem, valamint az elektronikus hírközlés és médiaigazgatás ágazatspecifikus fogyasztóvédelmi tartalmát és összefüggésrendszerét tárja fel. Ezt követően a közszolgáltatások sajátosságainak jellemzésére kerül sor, különös tekintettel a piaci közszolgáltatások fogyasztóvédelmi szempontú jelentőségére, majd az egyes speciális esetkörök, így például az egyetemes szolgáltatások, kereskedelmi közlemények elemzésére.

KULCSSZAVAK: egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatás, fogyasztóvédelem, hírközlés, közszolgáltatás, médiaigazgatás

The study aims to explore the legal basis and context of consumer protection, electronic communications and media regulation. The characteristics of public services are summarised with particular regard to the importance of market-based public services from a consumer protection point of view. The study also analyses specific relevant issues, such as universal services and commercial announcements.

KEYWORDS: universal electronic communications service, consumer protection, electronic communications, public service, media regulation

BEVEZETÉS

Azt, hogy az elektronikus hírközlési és a médiaszolgáltatások mind Magyarországon, mind pedig az Európai Unióban és a világ jelentős részén alapvető szolgáltatásokká váltak, napjainkban már a legtöbben tényként kezelik, azonban mégsem tudják, hogy miért is helytálló ez az állítás, mivel nem ismerik az e szolgáltatásokkal kapcsolatos jogviszonyok számát. Ezeknél az adatoknál azonban talán semmi nem tudja szemléletesebben bemutatni a hírközlési, valamint a médiaszolgáltatások elterjedtségét, társadalmi, gazdasági hatásuk jelentőségét, megkérdőjelezhetetlenségét, és ezzel összefüggésben a jogviszonyok száma egyértelművé teszi azt is, hogy miért kiemelten fontos a hírközlés- és a médiaigazgatás terén a fogyasztóvédelmi intézkedések, rendelkezések hatékony érvényesülése, érvényesítése Magyarországon is.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) 2022 második félévére vonatkozó mobilpiaci jelentésében¹ foglaltak szerint 2009 első negyedévében 85,3 millió Gbyte, míg 2022 negyedik negyedévében 309,1 millió Gbyte forgalmat bonyolítottak mobilinternet-szolgáltatás keretén belül Magyarországon, 2022 negyedik negyedévében a forgalom jelentős részét (255,2 millió Gbyte-ot) okostelefon használatával érték el a felhasználók. A Központi Statisztikai Hivatal ezer lakosra vetített mobiltelefon-előfizetések számát tartalmazó összesítése² szerint Magyarországon 2000-ben még csak 301 előfizetés jutott ezer lakosra, 2006-ban ez a szám már 991-re nőtt, 2007-ben pedig meghaladta az ezret, majd 2008-ban 1223-mal tetőzött. A helyhez kötött hírközlési szolgáltatásokkal kapcsolatban kiemelendő, hogy lakossági ügyfélkörben továbbra is műsorterjesztési szolgáltatásra fizetnek elő legtöbben, 2022 negyedik negyedévében mintegy 3 millió 460 ezer volt a lakossági televízió-hozzáférések száma. Az NMHH 2022-es médiapiaci jelentésében foglaltak szerint a műsorterjesztési platform naponta a négy évnél idősebb lakosság közel háromnegyedét éri el, míg a tévénézésre fordított idő napi átlaga (2021-ben 295 perc) alapján a magyar lakosság Európa egyik legintenzívebb fogyasztója.³ Ezek a számok az online tartalomfogyasztás előretörése mellett csökkenő tendenciát mutatnak, azonban a klasszikus televíziónézés még mindig meghatározó Magyarországon. Emellett – bár az internet növekedési üteme már nem olyan gyors – 2019-től a 2022. év végéig közel 13%-kal nőtt a lakossági hozzáférések száma (megközelítőleg 340 ezer darabos növekedés, átlagosan évi 3%-os bővülés).⁴ Az Egységes Digitális Mérésért Egyesület 2023. júliusi mérése alapján a 16 és 75 év közötti lakosság havi szinten mintegy 90%-át eléri valamilyen formában az internet hazánkban.⁵

Az itt említett adatok nem érintik a hírközlési és médiaigazgatási ágazatba tartozó összes szolgáltatást (nem tartalmazzák például a rádiók hallgatottsági számaikat), azonban

¹ NMHH 2023b.

² KSH 2023.

³ NMHH 2022.

⁴ NMHH 2023a.

⁵ NMHH 2023c.

már ezekből is egyértelműen látható, hogy egy magyar lakos általánosságban egyszerre több hírközlési és médiaigazgatási jogviszony alanya, hiszen telefonál, televíziót néz, internetet használ stb. E két jogágba tartozó jogviszonyok mint piaci közszolgáltatási elemek⁶ tehát bár nem érnek el mindenkihez, a jogviszonyok száma alapján azonban elterjedtebbek és gyakoribbak, mint a klasszikus közszolgáltatások⁷ (például közgazdaság-tudományi megközelítésben az ivóvíz, a gáz vagy az elektromos áram⁸), sőt az elektronikus számlázás rohamos terjedésével a klasszikus közszolgáltatások igénybevétele is előbb-utóbb elképzelhetetlen lesz internet, vagyis hírközlési szolgáltatás nélkül. E szolgáltatások olyannyira általánossá és megkerülhetlenné váltak, hogy a szolgáltatások igénybevételének minden elemét, részét érintő garanciális szabályozás kialakítása vált szükségessé, ennek részeként pedig sajátos szektorspecifikus fogyasztóvédelmi jellegű szabályrendszer, hatékony állami jogvédelem és közigazgatási beavatkozás – a vonatkozó európai uniós szabályokkal is összhangban álló – feltételeinek megteremtése is elengedhetlenné vált.

A HÍRKÖZLÉS, A MÉDIAIGAZGATÁS ÉS A FOGYASZTÓVÉDELEM VISZONYRENDSZERE

A távközlési liberalizációval, vagyis a távközlési piacnyitással és privatizációval⁹ az elektronikus hírközlési szolgáltatások körében is a felek szerződéses szabadságának érvényesülése lett az általános, azzal együtt, hogy a társadalmi és a gazdasági átalakulások konzekvenciáira, valamint a hírközlési szolgáltatások fontosságára figyelemmel a jogalkotó több esetben megtartotta, sőt bizonyos esetekben akár jelentősen meg is erősítette a kógens szabályozást. Ezek közül a jelen témakör szempontjából az egyik leglényegesebb, hogy a hírközlési fogyasztói jogviszonyokban a felek szerződési szabadságát kógens módon alkalmazandó rendelkezések korlátozzák.¹⁰ A hírközlési szolgáltatások elterjedésével, az előfizetők, fogyasztók számának rohamos növekedésével a fogyasztóvédelmi jellegű intézkedések, szabályok is egyre jelentősebb szerephez jutottak a hírközlés-igazgatási szabályozásban. A hírközlési berendezésekre, eszközökre, építményekre vonatkozó szabályozás mellett a legjelentősebben az előfizetői jogviszonyokban érvényesülnek¹¹ a közigazgatási, hírközlési beavatkozás fogyasztóvédelmi eszközei, figyelemmel a szerződő felek ismereteiben és alkupozíciójában fennálló jelentős különbségekre.¹² Már önmagában a fogyasztói jogviszony

⁶ A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) 2. § 26. pontja alapján az elektronikus hírközlési szolgáltatás közszolgáltatásnak minősül.

⁷ Közszolgáltatások alatt olyan feladatok ellátásának biztosítását kell érteni, amelyek az adott társadalmi és műszaki-technikai feltételek mellett meghatározott szintig közösségi szervezést igényelnek és társadalmi közös szükségletek kielégítését szolgálják. BARTHA–HORVÁTH 2016: 910.

⁸ BORDÁS 2020.

⁹ LAPSÁNSZKY 2009: 167–277.

¹⁰ LAPSÁNSZKY 2021: 363.

¹¹ LAPSÁNSZKY 2021: 343.

¹² FEHÉR 2012: 3–13.

fogalmából, lényegéből is következik ez a tény, ugyanis a fogyasztói jogviszony egy olyan, sajátos polgári jogi jogviszony, amelyben mellérendelt felek kötnek szerződést abból a célból, hogy a szerződés az egyik fél szükségleteinek kielégítése mellett a másik félnek pénzügyi haszonnal járjon.¹³ Ez a jogviszony azonban az elméleti mellérendeltség ellenére sem minden esetben tekinthető gyakorlati szempontból, főleg a fogyasztók szempontjából tényleges egyenlőségen alapuló mellérendeltségnek. Akármelyik hírközlési szolgáltatási ágat vagy médiaszolgáltatást is nézzük, általánosságban megállapítható, hogy a piacot nagy méretű, jelentős érdekérvényesítő erővel rendelkező szolgáltatók és a velük szemben álló nagyszámú, azonban érdekérvényesítő képességgel korlátozott mértékben rendelkező fogyasztó információs aszimmetriája jellemzi.¹⁴ Ezzel összhangban a fogyasztóvédelem egyik legfontosabb célja nem más, mint hogy egyensúlyt teremtsen a piaci viszonyok szereplői között. Emellett az ügyfelek, fogyasztók a rohamos technológiai fejlődés miatt is kiszolgáltatott helyzetben vannak a szolgáltatókkal szemben, ugyanis a technológiai fejlődés és a verseny fokozódásával együttesen egyre gyorsabban újabb és újabb termékek jelennek meg a piacon, e fejlődés állandó, folyamatos követése pedig jelentős mértékben nehezíti meg a fogyasztók tájékozódását,¹⁵ a folyamatokkal párhuzamosan pedig a döntésre szánt idő lecsökken, és összességében a fogyasztó kevesebb információval rendelkezik majd a tranzakció tárgyáról.¹⁶ A szerződő felek között tehát egyértelműen szakmai és gazdasági egyenlőtlenség áll fenn. Ezzel összhangban a hírközlés-szabályozás egyik kiemelt célja annak biztosítása, hogy a fogyasztók az üzleti döntéseiket megfelelő mennyiségű és minőségű információ birtokában, megfelelő mérlegelés után hozhassák meg, érdekeiket érvényesíteni tudják, és hatékony jogorvoslati lehetőségek álljanak rendelkezésükre, vagyis a fogyasztóvédelmi jellegű előírások egyfajta támogató, segítő funkciót is betöltenek. Fontos kiemelni, hogy a hírközlés- és médiaszabályozás is a Gut Springenheide-ügyben (Gut Springenheide GmbH és Rudolf Tusky kontra Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt – Amt für Lebensmittelüberwachung)¹⁷ kialakított általános fogyasztóvédelmi gyakorlattal egyezően, az átlagfogyasztó mércéjén keresztül ítéli meg, mérlegeli a vállalkozások által tanúsított magatartást, vagyis az olyan fogyasztó magatartását veszi alapul, aki észszerűen, tájékozottan, az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el.¹⁸

A fogyasztó magatartásának megítélése mellett az ágazati fogyasztóvédelmi rendelkezések alkalmazása és értelmezése körében is megkerülhetetlenek az általános fogyasztóvédelmi szabályok, a hírközlési és médiaigazgatási normákban rögzített fogyasztóvédelmi rendelkezések a kötelezően alkalmazandó ágazati uniós jogszabályok mellett az általános

¹³ BALOGH et al. 2010: 313.

¹⁴ KOPPÁNYI 2003: 326.

¹⁵ BARTA 2020: 81–96.

¹⁶ BALOGH 2023: 69.

¹⁷ C-210/96. sz. Gut Springenheide-ügyben hozott ítélet (1998. 07. 19.) ECLI:EU:C:1998:369.

¹⁸ Lásd a 2008. évi XLVII. törvény 4. § (1) bekezdését, az európai parlamenti és tanácsi 2005/29/EK irányelv (18) preambulumbekendését.

fogyasztóvédelmi jogintézményekhez, jogérvényesítéshez is igazodnak.¹⁹ Az ágazati és az általános fogyasztóvédelmi szabályozás egyéb szempontból sem választható el egymástól, ugyanis az Fgytv. hatálya kiterjed az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására, az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (Eht.) pedig tartalmaz fogyasztóvédelmi jellegű előírásokat.

Már az Eht. céljainak meghatározása és alapelvei között megjelennek a fogyasztók – az Eht. fogalomhasználatában fogyasztó az a természetes személy, aki szakmáján, üzleti, kereskedelmi, művészeti tevékenységén vagy hivatásán kívül eső célból nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatást használ vagy igényel²⁰ – érdekeit védő rendelkezések. Az Eht. alapján a fogyasztók számára többek között biztosítani kell, hogy magas szintű védelmet vehessenek igénybe a szolgáltatókkal szembeni jogviták egyszerű és gyors rendezése érdekében, továbbá azt is, hogy az elektronikus hírközlő hálózatok, elektronikus hírközlési szolgáltatók, illetve szolgáltatások között szabadon választhassanak, és dönthessenek, hogy mely hálózatot, szolgáltatót, illetve szolgáltatást kívánják igénybe venni, az elektronikus hírközlési szolgáltatásokat pedig nyilvánosan megismerhető, meghatározott és méltányos feltételek mellett, megfizethető áron, a legmagasabb minőségben vehessék igénybe.²¹ Az Eht. alapelvei szinten rögzíti továbbá, hogy az azonos földrajzi térséghez tartozó fogyasztók és meghatározott társadalmi csoportok, különösen a fogyatékossgal élő személyek, az időskorú és szociális szempontból rászoruló felhasználók igényei fokozott figyelembevételének kiemelt jelentősége van, ezért e személyek elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz való hozzáférést megkönnyítő végberendezéseket kell biztosítani, valamint azt is az alapelvek körében rögzíti a törvény, hogy a végfelhasználók részére megfelelő választéknak és egyenértékű hozzáférésnek kell rendelkezésre állnia.²² Az Eht. többek között ezen alapelvei rendelkezéseknek megfelelően szabályozza a hírközlés-igazgatás speciális fogyasztóvédelmi rendszerét, mind az anyagi jogi, mind pedig az eljárásjogi, hatósági jogintézmények biztosítása által.

E körben megemlítenéd, hogy az ágazati specifikumokból és a szabályozó hatósági szerepköréből következik, hogy az adott piaci szegmens tekintetében a szabályozó hatóság (az elektronikus hírközlési és a médiaágazat esetében az NMHH) az általános hatáskörű fogyasztóvédelmi hatóság mellett speciális fogyasztóvédelmi hatásköröket is gyakorol. Ennek oka egyrészt az, hogy a közszolgáltatások területén a fogyasztó és a szolgáltató pozíciója még egyenlőtlenebb, mint más területeken, másrészt az, hogy az adott piac fogyasztóit és fogyasztási viszonyait a szabályozó hatóság ismeri a legjobban. Minderre tekintettel a közvetlenül a piaccal összefüggő fogyasztóvédelmi hatásköröket célszerű a szabályozó hatósághoz telepíteni.²³

¹⁹ BEKE 2013: 343.

²⁰ Eht. 188. § 35. pont.

²¹ Eht. 2. § *bb)*, *be)*, *bg)* pont.

²² Eht. 2. § *d)* pont.

²³ ARANYOSNÉ BÖRCS – LAPSÁNSZKY – SPAKIEVICS szerk. 2010: 770.

Az NMHH tehát mint az elektronikus hírközlési és médiaigazgatási szabályozó hatóság,²⁴ ágazati felügyeleti hatáskört gyakorló hatóság a sajátos hírközlési fogyasztóvédelmi szabályrendszer alapján eljárva a lehető leghatékonyabban képes biztosítani a fogyasztói jogok érvényesülését. Az NMHH e körben az elektronikus hírközlési szolgáltatások, az azonosítógazdálkodás, a rádióspektrum-gazdálkodás, az elektronikus hírközlési berendezések forgalomba hozatala, építésfelügyelet stb. területén is számos fogyasztóvédelmi jellegű hatáskörrel és feladattal rendelkezik, amelyek az Eht.-ban és az Eht. felhatalmazása alapján kiadott rendeletekben jelennek meg. Ezen általános rendszer alól egy kivételt érdemes kiemelni. Speciális rendelkezésként az ügyfélszolgálatok tevékenységének ellenőrzése, felügyelete körében az Eht. visszautal az Fgytv.-re, és ennek alapján az elektronikus hírközlés területén az ügyfélszolgálattal és az előfizetői panasz intézésével kapcsolatos ügyekben is az NMHH rendelkezik hatáskörrel az általános hatósági felügyelet körében, az Fgytv. kapcsolódó rendelkezései pedig elektronikus hírközlésre vonatkozó szabálynak minősülnek.²⁵ Ez a rendelkezés azért tekinthető speciálisnak, mivel az ügyfélszolgálatra és a panaszkezelésre vonatkozó szabályok felügyelete, ellenőrzése részben az általános fogyasztóvédelmi hatósági feladatokat ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozik. A törvényben meghatározott esetekben jár el tehát az Fgytv. alkalmazásával az ágazati hatóság, így például a pénzügyi rendszer felügyeletét ellátó hatóság vagy a versenyhatóság is, illetve az Eht. említett rendelkezése alapján az NMHH is.²⁶

A magyar hírközlés-szabályozás fogyasztóvédelmi alapelve tehát a kezdetektől fogva a fogyasztók érdekeinek magas szintű védelme volt, amely alapelv Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását követően az uniós hírközlési keretszabályozással összhangban cizelláltabbá, összetettebbé vált. A fogyasztóvédelem egyre nagyobb teret kezdett el követelni magának általánosságban és a hírközlés területén is, ezért a korábbi uniós hírközlési keretszabályozás részét képező Egyetemes Irányelvben is egyre nagyobb hangsúly helyeződött arra, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok minél hatékonyabban építsék be a tevékenységükbe az aktív fogyasztóvédelmet.²⁷ Az új hírközlési keretszabályozásról rendelkező irányelv, vagyis az Elektronikus Hírközlési Kódex (Kódex) hazai jogrendszerbe való átültetése (az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról szóló 2018. december 11-i [EU] 2018/1972 európai parlamenti és tanácsi irányelvet Magyarország 2020 végén implementálta) pedig további garanciális közjogi rendelkezésekkel erősítette a hírközlési fogyasztói jogok védelmét; a Kódex nemzeti jogrendszerbe való átültetése óta kifejezetten a fogyasztók védelmét szolgáló szabályok száma jelentősen megnőtt.²⁸ Emellett a korábbinál hangsúlyosabban jelent meg a fogalomhasználatban is a fogyasztók védelme, ami

²⁴ LAPSÁNSZKY 2020: 546–547.

²⁵ Eht. 53. § (1a) bekezdés.

²⁶ LAPSÁNSZKY 2021: 363–364.

²⁷ ARANYOSNÉ BÖRCZ – LAPSÁNSZKY – SPAKIEVICS szerk. 2010: 348.

²⁸ LAPSÁNSZKY 2020: 543. A Kódex a maximumharmonizációt határozta meg fő szabályként, vagyis a tagállamok a Kódexnél sem magasabb, sem alacsonyabb védelmi szintet nem állapíthattak meg. Ezzel összhangban az eltérő tagállami szabályrendszert az uniós szabályozáshoz kellett igazítani.

a jogalkalmazásban alkalmat adhat majd szorosabb együttműködés kialakítására a „klasszikus” fogyasztóvédelem intézményeivel. Megjegyzendő, hogy a Kódex implementálása és az új szabályok szolgáltatók általi alkalmazása óta még nem telt el elég idő ahhoz, hogy az új jogintézmények hatékonyságát meg lehessen ítélni (a Kódex átültetése 2020 végére zajlott le, a szolgáltatóknak pedig ezt követően fél év állt rendelkezésükre, hogy a szerződési feltételeiket és a már megkötött szerződéseiket az új előírásokhoz igazítsák), így ebben a tárgykörben jelen tanulmány nem tartalmaz megállapításokat.

Összefoglalóan megállapítható, hogy az Eht. tételes és egyértelműen fogyasztóvédelmi jellegű hírközlési szabályrendszer keretén belül részletesen tartalmazza a fogyasztók jogait és kötelezettségeit, az előfizetői szerződések kötelező tartalmi elemeit, a szerződés megkötésének, módosításának és megszűnésének ágazatspecifikus szabályait, a szolgáltatók kötelezettségeit, az előfizetők jogorvoslati lehetőségeit stb. Ezek mellett azonban – mivel az NMHH meghatározó piaci közszolgáltatási szektorok (műsorszolgáltatási és elektronikus hírközlési piac)²⁹ felügyeletét látja el – az Eht., a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (Smtv.), valamint a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (Mttv.) számos olyan rendelkezést, jogintézményt tartalmaz, amelyek bár a klasszikus fogyasztóvédelem körébe nem illeszthetők bele, azonban közvetve, közvetlenül a fogyasztói érdekek védelmét szolgálják.

A KÖZSZOLGÁLTATÁSOK ÉS AZOK ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSI, VALAMINT FOGYASZTÓVÉDELMI VONATKOZÁSAI

A különös, elektronikus hírközlés-ágazati fogyasztóvédelem kérdéseivel összefüggésben vizsgálatot igényelnek az elektronikus hírközlés közszolgáltatási jellemzői és tartalma. Fogyasztóvédelmi szempontból ennek azért van jelentősége, mert a közszolgáltatások nyújtásának történelmileg tipikus formája, a természetes monopólium nemcsak a gazdasági versenyt zárja ki vagy hátráltatja, hanem a monopólium helyzetben lévő vállalkozás a fogyasztókra e helyzetéből fakadóan egyoldalúan is kényszeríthet a szolgáltatás igénybevételével kapcsolatos feltételeket.

A cikk e részében röviden áttekintem a közszolgáltatások fogalmát és fajtáit, a piaci közszolgáltatások főbb jellemzőit és a hírközlési szolgáltatások közszolgáltatási tartalmának kérdését.

Általános és tág meghatározás szerint közszolgáltatásokon azokat a tevékenységeket értjük, amelyeknél azon túl, hogy nagyszámú fogyasztóval találkozunk, az állam a javak előállításában, a szolgáltatás finanszírozásában, vagy a piac szabályozásában valamilyen formában szerepet vállal. A közszolgáltatások nyújtásában az állami és a magánszektor

²⁹ A postai ágazat hatósági feladatait is az NMHH látja el (lásd a postai szolgáltatásokról szóló 2012. évi CLIX. törvényt), azonban jelen tanulmány a postai terület sajátosságaira nem tér ki.

változó arányokban, de egyaránt részt vehet.³⁰ A közszolgáltatások körébe tartozó szolgáltatások megszervezésének feladata jellemzően az államra hárul, amiből az következik, hogy ezeket a szolgáltatásokat akkor is el kell látni, ha azok közgazdasági értelemben nem gazdaságosak.³¹

A közszolgáltatások eltérő definiálása, más (magán)szolgáltatásoktól való elhatárolása arra az alapvető kérdésre vezethető vissza, hogy bizonyos társadalmi, gazdasági, közpolitikai fejlettségi szinten mely szolgáltatások vonatkozásában szükségszerű az állami keretekben történő, illetve az állam által garantált közellátási mechanizmus működtetése. Ez a hírközlés tekintetében az alábbiakban röviden vázolt történeti fejlődés szerint vizsgálható.

A mai értelemben vett távközlés kezdetén (az 1850-as évektől kezdődően, a távíró, majd a telefon elterjedésével) az állami beavatkozás korlátozott volt, bár az elektronikus hírközlés gazdasági, közigazgatási szabályozása e szektor fejlődésének kezdeti szakaszaitól jelen volt. Az állami beavatkozást többek között a szolgáltatásnyújtás természetéből következő és a távközlési-hírközlési piac fejlődésével szükségszerűen kialakult természetes monopólium, valamint a távközlés közszolgáltatási tartalma indokolta. A távközlés közszolgáltatási minősége a múlt század húszas-harmincas éveitől vált igazán jelentőssé, amikor is a gazdasági konjunktúraciklusokat visszaszorító makrogazdasági állami politikában a közszektor kezdett hangsúlyossá válni. A második világháború után, a jóléti állam kiterjedésével ez a felfogás tovább erősödött, a közszektorban megvalósuló államosítások révén a közszolgáltatások rendszere Nyugat-Európában egyre inkább kiterjedt, Kelet-Közép-Európában pedig – természetesen nem a jóléti állam modelljében, hanem a szocialista gazdaság keretei között – egyeduralkodóvá vált.

A szolgáltatások, közszolgáltatások tipizálása körében, a kormányzati szektor³² vagy közszektor határainak elemzése, szabályozása szempontjából a piac alapján történő osztályozás képezi a szolgáltatások legfontosabb elhatárolási ismérvét. E felosztásban megkülönböztethetők a piaci (gazdasági) és nem piaci szolgáltatások, amelyekben belül élesen elhatárolhatók, önállóan jellemezhetők a közszolgáltatások. A közszolgáltatások tehát lehetnek piaci és nem piaci alapúak is.³³

A gazdasági vagy piaci alapú közszolgáltatások közös jellemzője, hogy általánosan közösségi érdeket, közszükségletet látnak el, tipikusan úgynevezett „közüzemek” útján. A legjellemzőbb piaci alapú közszolgáltatások a villamosenergia-szolgáltatás, a távhőellátás, a gázosztályozás, az ivóvízellátás, a szennyvízelvezetés, a vasúti, közúti és légi közlekedés, szállítás, egyéb tömegközlekedés, a postai és elektronikus hírközlési szolgáltatások (sajátosan a műsorterjesztés).

³⁰ VALENTINY 2004: 2.

³¹ DIETZ et al. 2011: 5.

³² HORVÁTH 2005: 107.

³³ PAPP szerk. 2003: 19, 21.

A piaci alapú közszolgáltatások a piacon keresztül is biztosíthatók, de tipikusan közösen fogyasztható javaknak minősülnek azon sajátos jellemzővel, hogy fogyasztásukból bárki tökéletesen kizárható.³⁴

E közszolgáltatások körében a piaci mechanizmusok azért működhetnek, mert a fogyasztásból való kizárás lehetőségével a felhasználók érdekében áll az igénybevétel megfizetése. Ebből következően a „termelők” eladásra kínálhatják a terméket, a szolgáltatást, azonban a közösségi érdekek alapján nyilvánvalóan szabályozott keretek között.

A „köz” érdekeit, az alapvető szükségleteket országosan, vagy annál is tágabb körben biztosító piaci közszolgáltatások általában természetes monopóliumként működtek (számos országban pedig ma is ilyen formában működnek), és erőteljes közösségi érdekű állami fellépést, beavatkozást igényeltek, igényelnek. A piaci alapú közszektor kapcsolódása, összefüggései a szolgáltatás nyújtását megalapozó infrastruktúrával általában elválaszthatatlanok, amely hálózat minősége, kiterjedése, működése az egész nemzetgazdaság fontos jellemzője, meghatározó tényezője.

A közcélú, illetve közérdekű piaci szolgáltatások általában egy nagyobb közösség valamennyi tagja által azonos feltételek mentén folyamatosan igénybe vehetők. E szempontok alapján a piaci alapú közszolgáltatások általános sajátossága, hogy:

- alapvető fontosságú a társadalmi fejlődés, együttélés, életszínvonal, egyéni életminőség szempontjából, és viszonylag homogén szolgáltatás;
- a homogenitás tekintetében az egyes szolgáltatások típusa, technológiája, gazdasági tényezői, egységes, szabványosított működési elvei nagyjából világszinten állandók, mégis változatos ellátási rendszert mutatnak országonként, régióként;
- a társadalom és a gazdaság fejlettsége, az egyes országok politikai berendezkedése, földrajzi helyzete, történelme, hagyománya alapjaiban befolyásolja a piaci közszolgáltatások keretébe sorolható szolgáltatásokat és azok ellátási színvonalát, minőségét;
- a szolgáltatásnyújtás tartalmában, az állami beavatkozás terjedelmében meghatározó jelentősége van a társadalom, a fogyasztók adott szolgáltatással összefüggő igényei és alapvető szükségletei szintjének;
- ellátásának rendszere jelentős hatást gyakorol az állami funkciók és az állam által kötelezően biztosítandó más szolgáltatások működtetésére.³⁵

A legáltalánosabb szintű alapkérdés a gazdasági közszolgáltatási rendszer (és tulajdonképpen minden közszolgáltatás) tekintetében, hogy az adott társadalmi, gazdasági viszonyok mentén egyáltalán mely szolgáltatások tartozzanak a közszektor keretébe. Vagyis, mint utaltam rá, a piaci közszolgáltatási rendszer alapvető eleme, hogy az adott gazdasági, társadalmi, közpolitikai fejlettségi szinten, mely szolgáltatások vonatkozásában

³⁴ SAVAS 1993: 49.

³⁵ ARANYOSNÉ BÖRCES – LAPSÁNSZKY – SPAKIEVICS szerk. 2010: 46–47.

szükségszerű az állam által garantált, illetve az állami keretekben történő közellátási mechanizmus működtetése.³⁶

A piaci közszolgáltatások fogalmának alapvető tartalmát, a „magánszektor” szolgáltatásaihoz képest való elhatárolását meghatározó fogalmi elemek – a felhasználók, fogyasztók szempontjából – az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- A szolgáltatás típusától függően az állam különböző szabályozási alapú garanciákkal, kötelezettségekkel a lehető legteljesebb körű ellátottságra törekszik, ha más nem, helyettesítő szolgáltatással.
- A jogi szabályozás útján meghatározott ellátási kötelezettség érvényesül, amely alól általában csak garanciálisan szabályozott és részletesen indokolt műszaki, gazdasági okok fennállása esetén mentesül a szolgáltató.
- Az igénybevétel jogszabályban meghatározott feltételei fennállása esetében a szolgáltatásból nem lehet kizárni az igénylőt, amely a jogi szabályozásban is biztosított.³⁷
- A szolgáltatást általában megfizethető áron, diszkriminációmentesen és folyamatosan köteles nyújtani a szolgáltató, és ennek garantálására általában kiterjedt árszabályozás érvényesül.
- A szolgáltatás szoros összefüggésben áll a közösség alapvető szükségleteivel, illetve valamely alkotmányos alapvető jog, emberi jog érvényesülésével, továbbá a gazdaság működésével és fejlődésével.
- A szolgáltatás vonatkozásában sajátos felelősségi rendszer, minőségi és egyéb követelmények, biztonsági, valamint stratégiai elemek érvényesítendőek.³⁸

A piaci közszolgáltatások is tagolhatók helyi, regionális, valamint országos (és nemzetközi) szinten. Más típusú közszolgáltatásokhoz képest azonban csak a piaci alapú közszolgáltatások sajátos jellemzője, hogy az országos szinten működő közszolgáltató rendszerek földrészeket behálózó, világméretű egységes közszolgáltató hálózatokká alakulnak át. A piaci folyamatok mentén zajló globalizációnak és a vállalati méretek növekedésének általános, meghatározó hatása ugyanis döntően a piaci alapú közszolgáltatásokat érinti.

A gazdasági közszolgáltatások keretébe sorolt szolgáltatásoknak nem képezi fogalmi elemét, rendszerezési szempontját az adott társadalom minden tagja általi egyenlő feltételű és minőségű igénybevétel lehetősége – ebben is megragadható az alábbiakban bemutatott közjavaktól való eltérésük –, azonban fogalmi feltétel, hogy a szolgáltató nem részesítheti előnyben a gazdaságilag hatékonyan, gazdaságosan kiszolgálható területeket és fogyasztókat a szolgáltatásnyújtásban, annak fejlesztésében, kiépítésében. Vagyis köteles kiszolgálni a piaci szempontból gazdaságtalan területeket és fogyasztókat is, feltéve, hogy műszaki, technológiai, földrajzi és gazdasági akadályok ezt nem gátolják. A gazdasági – a példában

³⁶ NEMEC–WRIGHT 2000: 21; SAVAS 1993: 129–132; CULLIS–JONES 2003: 150–169; MAGYARY 1942: 174; WEBER 1992: 30–32.

³⁷ Azonban jogszabályi feltételek kiköthetők, például díjtartozás, adott fejlettségi szinten műszaki, gazdasági, földrajzi szempontok alapján lehetetlen a szolgáltatásnyújtás.

³⁸ LAPSÁNSZKY 2013: 43–44.

földrajzi adottságokkal összefüggő – akadályok kizárólag az indokolt gazdasági észszerűségeken alapulhatnak (például magas hegyek közötti lakatlan területen nyaraló stb. ellátása). A gazdaságilag nem kifizetődő szolgáltatásnyújtást, a profitot nem hozó fogyasztók szolgáltatással való ellátását a szerződés-kötelezettség biztosítja.

A gazdasági közigazgatás és a fogyasztóvédelem szempontjából kevésbé jelentősek a nem piaci közszolgáltatások, és az ezek legtisztább megjelenési formáját képező tiszta közjavak. Előbbiek alapvető jellemzője, hogy piacgazdasági viszonyok között sem rendelkeznek meghatározó szereppel a piaci mechanizmusok ellátási rendszere vonatkozásában. A szolgáltatásnyújtás piacon kívüli struktúra szerint működik, és abban a profitorientáltság vagy -maximalizálás szempontja sem jelenik meg. A közigazgatási és közrendvédelmi szolgáltatások, valamint az igazságszolgáltatás, továbbá a társadalmi, gazdasági fejlettség szintjétől függően garantált egészségügyi, oktatási, szociális és jóléti támogatási szolgáltatások nem piaci közszolgáltatások (azonban nem közjavak³⁹).

Ezzel szemben tiszta közjavak például a honvédelem,⁴⁰ a rádió- és televízió-műsorszórás, bizonyos környezetvédelmi tevékenységek (például légszennyezettség mérése),⁴¹ a katasztrófavédelem, a közegészségügyi szolgáltatások, a városon belüli teljes úthálózat,⁴² a tudományos alap kutatások támogatása.

Az egészségügy példáján keresztül látható, hogy egy szolgáltatás nem piaci közszolgáltatásnak vagy közjavaknak minősülése szerzőnként eltérő lehet. Az elhatárolást ez esetben az jelenti, hogy bizonyos alapvető közegészségügyi szolgáltatásokból az állam senkit nem zár ki (például társadalombiztosítással nem rendelkező személyek traumatológiai, sürgősségi ellátása, függetlenül attól, hogy az ellátás költségét később „kiszámlázza”).

A közjavak tehát olyan szolgáltatások, amelyek esetében a szolgáltatás kiterjesztése további személyekre nem jár külön költséggel, és általánosan – konjunktív feltételként – érvényesülő fogalmi elemét képezi, hogy az egyéneket nem lehet kizárni fogyasztásukból.⁴³ A közjavak további sajátossága (a közszolgáltatásokhoz képest), hogy az egyéni, konkrét igénybevétel nélkül rendelkezésre állnak. Ezek leginkább a honvédelem példáján illusztrálhatók: az állam egy háborúban nyilvánvalóan nem korlátozhatja az ország (területi) védelmét egyének meghatározott csoportjára, és a katonaságot békeidőben is fenntartja. Ha a közjavak egy adott szintjét az állam létrehozta, megszervezte és fenntartja, akkor abból mindenki egyformán részesül, függetlenül az egyéni, konkrét igényektől, igénybevételtől.

A hírközlésben a közszolgáltatási tartalmat sokáig, a szektor liberalizációjáig a vezetékes telefonszolgáltatás (vagy fix, helyhez kötött, távbeszélő-szolgáltatás) jelentette. A távközlési piaci közszolgáltatási rendszer tehát (a piacnyitást megelőzően) általánosan a vezetékes telefonszolgáltatással és a vezetékes telefonhálózati infrastruktúrával volt azonosítható.

³⁹ STIGLITZ 2000: 147.

⁴⁰ CSIKÓS-NAGY 2002: 69.

⁴¹ SAVAS 1993: 51.

⁴² CORNES-SANDLER 1996: 6.

⁴³ CORNES-SANDLER 1996: 36, 43; ZACHER-SUTTON 1996: 26–28; BARTLE 2005: 41–42.

Az alább részletesebben bemutatott egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatás alapvető szolgáltatási részleme is a vezetékes telefonszolgáltatás (hangszolgáltatás) volt (és részben ma is az, a helyhez kötött hozzáférése elérhető szélessávú internet-hozzáférési szolgáltatással kiegészülve).⁴⁴ Azonban a hírközlési szabályozás további jogintézményeiben és szabályozási részterületeiben is azonosítható közszolgáltatási tartalom, vonatkozás, ezekre egy későbbi fejezetben térünk ki röviden.⁴⁵

A SAJÁTSZERŰ KÖZSZOLGÁLTATÁS AZ ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSBEN: AZ EGYETEMES ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSI SZOLGÁLTATÁS

Az elektronikus hírközlési ágazatban az egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatások körébe tartozó szolgáltatások jelentik a tulajdonképpeni közszolgáltatásokat. Ez az elektronikus hírközlési szolgáltatások azon köre, amelyben egyértelműen beszélhetünk a közszolgáltatási jellegről, mert a közérdek nem a felhasználók védelme útján vagy a piaci viszonyok közcélú befolyásolásával, hanem a közszolgáltatás tartalmának meghatározásával és a szolgáltatásnyújtásra kötelezéssel valósul meg.

Az európai uniós ágazati szabályozás origójában elhelyezkedő, és így a magyar szabályozás alapját is képező Kódex úgy határozza meg az egyetemes szolgáltatást, mint egyfajta „biztonsági hálót”.⁴⁶ Ez a biztonsági háló garantálja a minimális szintű szolgáltatást abban az esetben, ha a hozzáférés hiányából adódóan a társadalmi kirekesztettség veszélye állhat fenn. A kirekesztettség itt azt a helyzetet, körülménycsoportot jelenti, amikor a kommunikáció lehetőségének hiányában a felhasználók nem tudnak teljes mértékben részt venni a társadalmi és gazdasági életben. Az elektronikus hírközlési szolgáltatások általánosan elérhetők, azonban az igénybevétel mértéke elmarad az elérhetőség mértékétől, továbbá a megfizethető és megfelelő széles sávú internet-hozzáférés alapvető fontosságú a mai társadalmakban és a szélesebb gazdaságban.⁴⁷

Az elektronikus hírközlési ágazatban a piac ezredforduló köré tehető liberalizációját követően állami beavatkozás révén kellett biztosítani azt, hogy bizonyos alapszintű szolgáltatások mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Ennek keretében biztosítani kellett, hogy legalább egy vállalkozás, az úgynevezett egyetemes szolgáltató kielégítse az ilyen igényeket, másrészt elő kellett írni, hogy a szolgáltatás ellenértéke mindenki számára megfizethető legyen.⁴⁸

⁴⁴ Eht. 117. §.

⁴⁵ Lásd továbbá LAPSÁNSZKY 2021: 84–92.

⁴⁶ Kódex (212) preambulumbekkezdés.

⁴⁷ A Kódexet 2018-ban alkották meg, így figyelemmel kell lennünk arra, hogy mind a szolgáltatások kínálata, mind a felhasználói kereslet, felhasználás mikéntje folyamatosan változik, bővül.

⁴⁸ Magyarországon az egyetemes szolgáltatók kijelölésére, tevékenységük felügyeletére és az egyetemes szolgáltatás nyújtásával felmerülő ún. méltánytalan tehernek minősülő többletköltségeinek kompenzálására irányuló,

Az egyetemes szolgáltatás típusa, jellemzői meghatározhatók az alkalmazandó technológiák előírásával, de mérőszámok, műszaki paraméterek is előírhatók, különösen ilyen az átviteli sebesség vagy valamilyen szolgáltatásminőségi követelmény.

Az elektronikus hírközlési ágazat folyamatos változásának, a technológiai fejlődésnek egyenes következménye, hogy fokozatosan csökken a hagyományos távközlési szolgáltatások (például a vezetékes telefon vagy a telefonfülke) iránti igény, ugyanakkor az élet minden területén, mind a magánéletben, mind az üzleti világban, mind az egyéb társadalmi viszonyok és kommunikáció esetében szükségletté vált a megfelelő (és az alkalmazások fejlődésével mind nagyobb kapacitású, „gyorsabb”) internet-hozzáférés.⁴⁹

A Kódex szerint az egyetemes szolgáltatás körébe tartozik a megfizethető,

- helyhez kötött széles sávú internet-hozzáférési szolgáltatás és a
- helyhez kötött hangszolgáltatás (telefonszolgáltatás).⁵⁰

Ezzel a korábban szabályozott minimális funkcionális internet-hozzáférés kritériuma helyébe a széles sávú internet-hozzáférés biztosításának kötelezettsége lépett,⁵¹ amelynek jellemzőit tagállami szinten, a nemzeti sajátosságok fényében kell meghatározni. E körben a Kódex azt követeli meg, hogy a széles sávú internet-hozzáférés biztosítsa a bizonyos szolgáltatások támogatásához szükséges sáv szélességet.

Az Eht. a Kódexszel összhangban a helyhez kötött széles sávú internet-hozzáférési szolgáltatást és hangszolgáltatást sorolja az egyetemes szolgáltatás körébe, amely az előfizetői szolgáltatás alapját képező csatlakozás kialakítására is kiterjed.⁵² Az Eht. a Kódex V. melléklete alapján felsorolja, hogy az internet-hozzáférési szolgáltatás sáv szélességének mely szolgáltatások, alkalmazások eléréséhez kell elégségesnek lennie. E szolgáltatások:

- az elektronikus levelezés;
- a bármilyen keresést lehetővé tévő keresőmotorok;
- a képzési és oktatási célú internetes eszközök, a szakmai célú hálózatépítés, álláskeresés és az álláskeresést elősegítő eszközök;
- az internetes újságok és hírportálok;
- az áruk és a szolgáltatások internetes megrendelése, vásárlása, internetes banki szolgáltatások;
- az elektronikus ügyintézés és elektronikus kormányzati szolgáltatások;
- a közösségi média, azonnali üzenetküldés és a szokványos minőségű hívások és videóhívások.⁵³

mind eljárásjogi jellemzőiket, mind szakmai tartalmukat tekintve összetett eljárásokat az NMHH Elnöke folytatja le az Eht. 10. § (1) bekezdés 8. pontja és (2) bekezdése szerinti hatáskör alapján.

⁴⁹ LAPSÁNSZKY 2021: 143.

⁵⁰ Kódex 84. cikk.

⁵¹ LAPSÁNSZKY 2021: 144.

⁵² Eht. 117. § (1) bekezdés.

⁵³ Eht. 117. § (2) bekezdés.

Az egyetemes internetszolgáltatás feltételeinek meghatározása tehát különböző használati célokhoz, alkalmazási módokhoz kapcsolta a sávzélességi követelményt. Ezt a megoldást – ahogy fentebb is utaltunk rá – az indokolja, hogy az egyetemes szolgáltatás előírása nem valamilyen műszaki szint elérését szolgálja, hanem arra irányul, hogy az egyetemes szolgáltatás mint kvázi közszolgáltatás elérje a kívánatos közcél, amely a részvétel lehetősége a társadalmi és gazdasági életben. Az e célokhoz szükséges megfelelő sávzélességet a tagállamok határozzák meg.⁵⁴

A felsorolás vizsgálatának eredményeként pedig azt is megállapíthatjuk, hogy az alapvető közérdekű cél az, hogy az általános lakossági internethasználat valamennyi olyan esetét lefedje, amely a jelenlegi műszaki és társadalmi körülmények között a társas interakciókat szolgálja, azon a szinten, amely ezek biztosításához szükséges.

Az uniós szabályozás lényegi elve másrésről az, hogy a fogyasztók választási szabadságát nem korlátozhatja a nyújtott egyetemes szolgáltatás akkor sem, ha a fenti célok érdekében igénylik azt. Így különösen a fogyasztók nem kényszeríthetők olyan szolgáltatások használatára, amelyeket nem szeretnének igénybe venni, ennek érdekében pedig biztosítani kell, hogy kérhessék az egyetemes szolgáltatás hangszolgáltatásra való korlátozását.⁵⁵

Alapvetően továbbá az egyetemes szolgáltatás a szolgáltatások fogyasztók, azaz a természetes személy felhasználók általi igénybevételét szolgálja, ugyanakkor az uniós szabályozás alapján a tagállamok az egyetemes szolgáltatásokat kiterjeszthetik a végfelhasználónak minősülő mikro-, kis- és középvállalkozásokra, valamint nonprofit szervezetekre is.⁵⁶

Az egyetemes szolgáltatás fogalmának központi eleme a megfizethetőség.⁵⁷ A megfizethetőség azt az árszintet jelenti, amely a fogyasztók többsége számára elérhető minimális sávzélesség tekintetében lehetővé teszi, hogy azon a díjszinten biztosított legyen a társadalmi befogadás és a digitális gazdaságban és társadalomban való részvétel megfelelő szintje.

A megfizethető árat az Európai Unióban a tagállamok a konkrét nemzeti feltételek fényében határozzák meg.⁵⁸ Társadalmi szempontból azonban a megfizethetőség adott tagállamon belül is nagyon relatív, hiszen az egyetemes szolgáltatás igénybevétele különböző jövedelmi, anyagi helyzetű fogyasztóknál is felmerülhet. Ezért a megfizethető díjmértéket oly módon indokolt meghatározni, hogy az az alacsony jövedelmű vagy más különleges szociális helyzetű fogyasztói csoportok helyzetéhez igazodjék.⁵⁹

A tagállamoknak az uniós és az azon alapuló tagállami szabályozás érvényesítése során kifejezetten szem előtt kell tartaniuk, hogy a piactorzulás mértéke a legkisebbre csökkenjen.⁶⁰

⁵⁴ Magyarországon a megfelelő sávzélességű szolgáltatás rendes körülmények között elérhető letöltési sebessége legalább 8 Mbit/s, feltöltési sebessége legalább 2 Mbit/s. 19/2020. (XII. 18.) NMHH rendelet (Egyetemes r.) 3. § (1) bekezdés.

⁵⁵ Kódex (216) preambulumbekkezdés.

⁵⁶ Kódex 84. cikk (5) bekezdés.

⁵⁷ LAPSÁNSZKY 2021: 141.

⁵⁸ Kódex (215), (219) preambulumbekkezdés.

⁵⁹ Kódex 85. cikk (2) bekezdés.

⁶⁰ Kódex (220)–(221) preambulumbekkezdés, 85. cikk.

Sajátos áttételes követelmény az egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatások tekintetében a fogyasztói igények észszerűsége, amely tulajdonképpen az igény műszaki-technológiai és üzleti szempontokhoz mért arányosságát jelenti. Ez az alapelv azonban a korábbi szabályozással szemben már nem konkrét jogalkalmazási követelményként merül fel,⁶¹ hanem a tagállami jogalkotásban releváns szempontként érvényesülő kritériumról van szó.

Ekként a hatályos magyar szabályozásban az igény észszerűsége sem mérlegelés tárgya, az igény teljesíthetőségének zsinórmértéke az egyetemes szolgáltatásokra vonatkozó NMHH rendeletből mint jogalkotási aktusból olvasható ki.

A formai követelményeken túl a rendelet a fogyasztói igény elutasítását tartalmi okokból abban az esetben engedi meg, ha

- az adott földrajzi helyen elérhető olyan nyilvános helyhez kötött elektronikus hírközlési szolgáltatás, amely lehetővé teszi legalább a megfelelő sávszélességű egyetemes szolgáltatással egyenértékű szolgáltatás (alternatív szolgáltatás) igénybevételét, vagy
- ha hozzáférési pont kiépítésére van szükség, de az érintett szolgáltató az igénybejelentéssel érintett településen nem rendelkezik hozzáférési hálózattal, azonban a településen más egyetemes szolgáltató rendelkezik hozzáférési hálózattal.⁶²

Összegezve, észszerűnek tekinthető minden olyan igény, amely a szabályozott típusú és minőségű egyetemes szolgáltatásra irányul, és nem esik az elutasítható igények körébe. Így tehát a jogszabályok alapján nem kell mérlegelni az észszerűség mibenlétét, hanem pusztán a jogszabályi minimumfeltételeket szükséges teljesíteni.

A társadalmi életben való részvétel, az elektronikus hírközlési szolgáltatások igénybevételének biztosítása külön garanciákat kíván a fogyatékossgal élő felhasználók esetében. Az elektronikus hírközlési ágazatban különösen a hallásukban, látásukban és beszédükben korlátozott fogyasztók elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek biztosítása minősül kiemelt jelentőségűnek. A szolgáltatások hozzáférhetősége érdekében az uniós tagállamok a saját maguk által meghatározott követelmények mentén gondoskodhatnak a szolgáltatások és termékek (elsősorban végberendezések) akadálymentességéről, amennyiben a piac ezt nem teszi lehetővé.⁶³

Magyarországon az NMHH Elnökének hatásköre annak vizsgálata, hogy az akadálymentes hozzáférés érdekében az egyetemes szolgáltatás igénybevételéhez szükséges végberendezések, továbbá az egyenértékű hozzáférést elősegítő meghatározott berendezések és szolgáltatások elérhető- és megfizethető-e, és amennyiben az nem biztosított, a jogalkotásra jogosult szervhez fordul.⁶⁴

⁶¹ Az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló 2002/22/EK irányelv 6. cikkének (1) bekezdése kifejezetten az észszerű végfelhasználói igények kielégítéséhez kapcsolta az egyetemes szolgáltatási kötelezettséget.

⁶² Egyetemes r. 12. §.

⁶³ Vö. a Kódex (226) preambulumbekzdésével.

⁶⁴ Egyetemes r. 41–43. §.

A KÖZSZOLGÁLTATÁSI JELLEG ÉS A FELHASZNÁLÓK VÉDELME AZ ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSI SZABÁLYOZÁS TOVÁBBI TERÜLETEIN

A közérdekű célok, a közszolgáltatási jelleg bizonyos elemei az elektronikus hírközlés-szabályozás valamennyi részterületén valamilyen mértékben jelen vannak. Az uniós szabályozás és a magyar jogszabályok egyértelműen és általánosságban rögzítik az elektronikus hírközlési tevékenység alapelveit, amelyek így valamennyi, a szabályozás hatálya alá tartozó tevékenység tekintetében irányadók, legyen szó a szolgáltatók nagykereskedelmi viszonyainak szabályozásáról, a hírközlési építmények engedélyezéséről, vagy akár a spektrumgazdálkodásról. Az ágazat egésze sok elemében a közszolgáltatások sajátosságait hordozza.⁶⁵

A szabályozás egésze egyéb célok mellett arra irányul, hogy biztosítsa, hogy a végfelhasználók és elsősorban a fogyasztók hozzájuthassanak valamilyen, az elektronikus hírközlési eszközön elérhető információhoz és terjeszthessék azokat, hozzájuthassanak a szolgáltatók által továbbított médiatartalomhoz, továbbá használhassák az általuk választott alkalmazásokat és szolgáltatásokat, a hálózatok, szolgáltatók, szolgáltatások között választhassanak, a szolgáltatásokat nyilvánosan megismerhető, meghatározott és méltányos feltételek mellett, megfizethető áron, a legmagasabb minőségben vehessék igénybe.

Kiemelt cél a szakszerű és hatékony rádióspektrum-használat révén a nagy sebességű, széles sávú vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatások elérésének biztosítása, valamint a fogyatékossgal élő személyek, az időskorú és szociális szempontból rászoruló felhasználók igényeinek fokozott figyelembevételére.⁶⁶

A szolgáltatók és a hálózatüzemeltetők közötti viszonyok szabályozásának egyértelmű célja, hogy a piaci verseny – legyen szó a szolgáltatások versenyéről vagy a hatékony és észszerű hálózatfejlesztési együttműködésről – révén a fogyasztói jólét növekedjen az által, hogy minél magasabb színvonalú szolgáltatásokat minél olcsóbban vehessenek igénybe. Az elektromágneses összeférhetőség és a végberendezések megfelelő működése egyértelműen és elengedhetetlenül szükséges a szolgáltatások megfelelő, biztonságos igénybevételéhez.

A felhasználói jogok, érdekek szempontrendszere még a közszolgáltatási témakörtől talán legtávolabb eső spektrumgazdálkodásban is megjelenik, könnyen belátható ugyanis, hogy a piaci alapú spektrumgazdálkodás egyenesen a spektrumhasználattal járó szolgáltatások túlrazódásához, a szolgáltatáspaletta szűküléséhez, jelentős felhasználói csoportok kiszorulásához vezethetne.

⁶⁵ LAPSÁNSZKY 2013: 51.

⁶⁶ Eht. 2. §.

A MÉDIAIGAZGATÁS FOGYASZTÓVÉDELMI JELLEGŰ JOGINTÉZMÉNYEI

A médiaszabályozásban és -igazgatásban sajátos jelentősége van a fogyasztók védelme szempontjainak. A médiaszabályozás egyik legfontosabb közérdekű alapja, sarokköve a fogyasztóvédelmi jellegű célrendszer, amely célok a szabályozott terület jellegére, sajátosságaira tekintettel nem feltétlenül a klasszikus fogyasztóvédelmi intézkedések, szabályok keretében öltenek testet. A médiaágazati fogyasztóvédelem tekintetében hangsúlyozni szükséges, hogy ahogyan magát a médiaigazgatást, úgy a kapcsolódó fogyasztóvédelmi szabályrendszert is elvi szinten befolyásolja, hogy a médiaszabályozás jelentős részben alapjogvédelmet testesít meg. A médiaigazgatás alapjogi lényegét a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadsága képezi, és mind a médiatartalom-szolgáltatók, mind a médiafogyasztók oldaláról jelentősége van a demokratikus közvélemény kialakításához szükséges szabad tájékozódás és tájékoztatás feltételei biztosításának. Ezek az alapelvek pedig fogyasztóvédelmi szempontból is erőteljes védelmet igényelnek. A médiaágazat fogyasztóvédelmi sajátosságai vonatkozásában kiemelendő emellett, hogy ezen a területen a fogyasztók védelme más szempontból is túlmutat a megvásárolt termékek és igénybe vett szolgáltatások vásárlóinak, fogyasztóinak hagyományos értelemben vett védelmén, ugyanis ebben az ágazatban olyan kulturális és gazdasági „termékekről” és szolgáltatásokról van szó, amelyeknél a jog- és érdeksérelmek, esetleges visszaélések (különösen a sérülékeny helyzetű médiafogyasztók esetében) elsősorban nem anyagi szempontból okozhatnak hátrányt.

A médiaigazgatási tárgyú uniós szabályozás (elsősorban az AVMS irányelv⁶⁷) és a tagállami szabályozások, hazánk esetében az Mttv., az Smtv. releváns előírásainak, de a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény (Grt.) és az Fgytv. (tulajdonképpen médiajogi szempontból) speciális, médiatartalmakat érintő szabályainak is az a célja, hogy lehetővé tegyék a felhasználók jogainak, érdekeinek védelmét. Biztosítani kell ugyanakkor, hogy a közlés és tájékozódás szabadsága a szükséges mértéken túl ne sérüljön, az állami beavatkozás a szabályozás kialakításakor és a jog alkalmazásakor megfelelően figyelembe vegye a médiaágazat sajátosságait.

A fogyasztóvédelmet érintő, e megkötésekre figyelemmel azonosítható egyik témacsoport a gyermekek és kiskorúak mint különösen érzékeny helyzetű, életkoruk miatt a médiából érkező hatásoknak fokozottan kitett fogyasztók védelme. (A médiajogi kiskorúvédelem tekintetében az AVMS irányelv keretszabályozást állít fel, amelyet az arányosság elvének betartásával a tagállam tölthet ki részletszabályozással.) Emellett az Mttv. a fogyasztókkal élő fogyasztókra is figyelemmel van, mivel az őket segítő szabályok írják elő a műsor-számok feliratozását vagy jelnyelvi tolmácsolását, illetve audionarrációját.

A kiegyensúlyozott tájékoztatásra vonatkozó kötelezettség – mint a demokratikus nyilvánossághoz és a médiafogyasztók objektív és részrehajlástól mentes tájékozódáshoz való jogának érvényesüléséhez szükséges kötelezettség – is sajátos médiajogi fogyasztóvédelmi

⁶⁷ 2010/13/EU irányelv (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv).

előírásként értelmezhető. A közszolgálati média intézmény- és szolgáltatási rendszere, valamint ennek szabályozása szintén a médiafogyasztók védelmét garantálja abban az értelemben, hogy a közszolgálati médiaszolgáltatás Mttv. 83. §-ban meghatározott céljai közül több is a nézők, hallgatók pártatlan tájékoztatását, minőségi műsorokkal való ellátását stb. szolgálja. E szempontok alapján a közösségi médiaszolgáltatás jogintézménye is említést érdemel, mert ez, a kereskedelmi médiaszolgáltatás ellenpárját képező szolgáltatási státusz annak a feltételnek a teljesítésével is elnyerhető, hogy a műsoridő túlnyomó részében közszolgálati célú műsorokat tesz közzé a médiaszolgáltató.

A tájékoztatás valós, tárgyilagos és részrehajlástól mentes jellemzőivel összefüggésben megemlítendő az álhírek (*fake news*) és a dezinformáció terjedése elleni fellépés mint sajátos fogyasztóvédelmi vonatkozású terület. A jelenség jellemző megjelenési területei az újmédia, a közösségi média felületei, az online platformok. Az álhírek ellen az iparág érintett szereplői többek között a félretájékoztatás elleni küzdelemre vonatkozó önszabályozási normákról való megállapodás révén lépnek fel,⁶⁸ és az NMHH médiatudatosság-fejlesztési programjának is az egyik sarokkövét képezi az álhírek fogyasztók általi megfelelő kezelésének elérése. Az álhírek jelentőségét mutatja az a tény is, hogy egy, az NMHH megbízásából 2022-ben végzett felmérés alapján megállapítható, hogy a hazai internethasználók 46%-a találkozott már álhírekkel.⁶⁹

A klasszikus médiaszabályozás területére visszatérve, a kritikus (a nyugalom megzavarására alkalmas) tartalmakra való figyelmeztetésre vonatkozó médiajogi kötelezettség szintén fogyasztóvédelmi vonatkozású, illetve a meghatározott műsortartalmak adásidőbeli, mediakínálatbeli arányára vonatkozó műsorkvóta-szabályoknak és a médiafogyasztókat védő átláthatósági (tájékoztatási és nyilvánosságra hozatali) szabályoknak is jelentős fogyasztóvédelmi vonatkozása van.

Ezek mellett a médiaigazgatás sajátosságaira is figyelemmel különösen jelentős, a fogyasztóvédelem hagyományos megközelítésében is releváns témakör a kereskedelmi közleményeket (tipikusan reklámok és a médiatartalom, műsorszám támogatása) érintő szabályozás.

A médiaszabályozás tiltja a burkolt kereskedelmi közlemények, burkolt reklámok médiatartalomban történő közzétételét, mert ezek – közzétételük természetét tekintve – megtévesztik a közönséget.

Megtévesztő a kereskedelmi közlemény, ha annak valódi természetét a közönség nem tudja felismerni, azaz kereskedelmi jellege nincs egyértelműen megjelölve. Megjegyzendő, hogy a támogató megnevezése közvetlenül nem segítheti elő a termék vagy a szolgáltatás értékesítését, amennyiben közvetlen vásárlásra való felhívást tartalmaz, akkor reklámnak minősül, és támogatói üzenetként való közzététele a burkolt reklámozás tilalmába ütközik.

Emellett az Fgytv. IV/A. fejezete tartalmazza a gyermek- és fiatalkorúak védelmét szolgáló különös rendelkezéseket, amelyek tiltják például alkoholtartalmú italok, dohánytermékek

⁶⁸ Az ezeket tartalmazó, 2018-ban elfogadott kódexet (EU Code of Practice on Disinformation) 2022-ben megerősítették (2022 Strengthened Code of Practice on Disinformation).

⁶⁹ „A valótlanásgóktól, vírusoktól és az álhírektől is félnek a magyar internetezők” 2023.

tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részére történő értékesítését, kiszolgáltatását. A Grt. pedig tiltja az alkoholtartalmú ital olyan reklámját, amely gyermek-, illetve fiatalok számára szól, és általában tiltja a dohánytermék reklámját. A Grt. a médiatartalmakban közzétett reklámokra is vonatkozik, emellett e törvény kimondja, hogy az audiovizuális és rádiós médiaszolgáltatásban közzétett reklámra az Smtv.-t és az Mttv.-t is alkalmazni kell.

E témakörhöz kapcsolódik, hogy az Smtv. alapján nem szabad médiatartalommal közölni dohányárut népszerűsítő, ismertető kereskedelmi közleményt, az Mttv. pedig előírja, hogy az alkoholtartalmú italokra vonatkozó, médiaszolgáltatásban közzétett kereskedelmi közlemény – többek között – nem célozhat kifejezetten kiskorúakat, nem ábrázolhat alkoholt fogyasztó kiskorút.

A szűk értelemben vett médiaigazgatáson részben túlmutató, de a (médiatartalmak, a (médiatartalomhoz való hozzáférést alapjaiban érintő, a felhasználók, igénybe vevők, „fogyasztók” jogainak, érdekeinek védelme tekintetében egyre nagyobb jelentőséget hordoz – a dezinformáció elleni fellépéssel összefüggésben már említett – az online platformok szabályozása (így a kiskorúakra, a kereskedelmi ajánlatokra, a tartalommoderálásra és a jogsértő tartalmak bejelentésére, kezelésére vonatkozó előírások rendszere). A tartalomfogyasztás ugyanis egyre nagyobb mértékben áthelyeződik az internetes alkalmazáskörnyezetbe, online platformokra, ahol a tartalmak, kereskedelmi üzenetek határai elmosódnak, megszűnik a tartalomszolgáltatás időbelisége (bármikor elérhető), és ahol a felhasználók a személyi jellemzőiktől (például életkoruktól) függetlenül lényegében bármihez hozzáférnek. Az internetes alkalmazások ökoszisztémájában „élő”, illetve a tartalomfogyasztásukat egyre inkább az internetes alkalmazáskörnyezetbe helyező fogyasztók védelme így folyamatosan a szabályozás és a gyakorlat változását, fejlesztését fogja megkövetelni.⁷⁰

ZÁRÓGONDOLATOK

A fogyasztóvédelem tárgyköre tehát a hírközlés- és a médiaigazgatás területén is kiemkedőnek tekinthető. Jelentőségét mutatja többek között az is, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája szerint az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.⁷¹ Lényeges, hogy a fogyasztóvédelem alapjogi katalógusban való szabályozása által nem fogyasztói alapjogokat deklaráltak, hanem mintegy uniós alapkötelezettségként határozta meg a Charta az Európai Unió számára a fogyasztóvédelmet. A fogyasztóvédelmi politika jelenleg hatályos uniós cselekvési programja a 2020. november 13-án elfogadott új fogyasztóügyi stratégián alapul.⁷² A stratégia a 2020–2025 közötti időszakra

⁷⁰ A szabályozás világszerte igyekszik lépést tartani ezzel a hangsúlyeltolódással, a tartalomfogyasztás változásával, új felületekre helyeződésével. Lásd pl. az Európai Parlament és a Tanács 2022. október 19-i 2022/2065 (EU) rendeletét (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet).

⁷¹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 35. cikk.

⁷² Európai Bizottság 2020.

irányadó uniós fogyasztóvédelmi politikára vonatkozó jövőképet tartalmazza, és a motója „A fogyasztók rezilienciájának erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében”. A stratégia öt kiemelt területet fogalmaz meg, amelyek közül az egyik a digitális átalakulás kezelése, vagyis a biztonságosabb digitális tér kialakítása a fogyasztók számára, ahol védik a jogaikat, és egyenlő versenyfeltételeket biztosítanak annak érdekében, hogy az innovációval új és jobb szolgáltatásokat nyújthassanak valamennyi európai polgár számára. A stratégiával összhangban jelöli ki a Kormány fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1353/2022. (VII. 21.) Korm. határozata a digitalizáció területét mint az egyik legfontosabb fogyasztóvédelmi érintettségű területet a hazai fogyasztóvédelmi stratégia egyik sarokköveként. A digitalizáció, a technikai fejlődés és a piaci változások által támasztott kihívásokra is figyelemmel – a fogyasztók jogainak érvényesítése kizárólag hatékony állami segítségnyújtással és intézményrendszerrel, valamint a fogyasztóvédelmi intézményrendszer és a piaci szereplők közötti együttműködéssel valósítható meg. Nyilvánvaló, hogy a konvergens hatóságként működő NMHH-nak a digitalizáció terjedésével összhangban számos feladata keletkezik majd mind az elektronikus hírközlési, mind pedig a médiaigazgatási területen. Az új technológiák térnyerése, valamint a termelés és a kiskereskedelem globalizációja (ideértve az online csatornákat is) felveti a kérdést, hogy a meglévő termékbiztonsági szabályok elegendők-e ahhoz, hogy kezeljék az újabb fejleményeket és megfelelő védelmet biztosítsanak a fogyasztók számára. Az új technológiák biztonságát érintően folyamatosan zajlik többek között a rádióberendezésekről szóló irányelv⁷³ szerinti felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elfogadása.

Ezt erősíti a fogyasztók védelmét új keretbe kényszerítő nyílt internet-hozzáférés követelménye,⁷⁴ az online platformok elterjedése, továbbá az a körülmény is, hogy a jelátvitel és a tartalmak kezelése, „forgalomirányítása” információtechnológiailag meghatározott keretben zajlik, a tartalom-előállítás szükségszerű üzemszerűsége pedig egyenesen vezet a tartalmak legalább részben gépi úton történő generálásához, amely által a szolgáltatások és infrastruktúrák biztosításában az emberi közreműködés visszaszorul. E folyamat egyik hatása pedig nem lesz más, mint hogy a hírközlés- és médiajogi értelemben vett fogyasztóvédelem határai még inkább elmosódnak. A fogyasztóvédelmi rendelkezések egyre szorosabban kapcsolódnak majd a tartalmak médiajogi jellegű szabályozásához és a platformokra vonatkozó követelményekhez, ezzel párhuzamosan pedig a technológiai jellegű szabályozás (vagyis a szabványok, specifikációk megalkotása) egyre fontosabbá válik. Ez a folyamat pedig nemcsak a hírközlési jogalkotás és jogalkalmazás folyamatos fejlesztését követeli meg, hanem a fogyasztóvédelem folyamatos átgondolását és szükség szerinti felülvizsgálatát is.

⁷³ Az Európai Parlament és a Tanács 2014. április 16-i 2014/53/EU irányelve.

⁷⁴ A hálózatsemlegesség az az uniós követelmény, amely szerint a végfelhasználók számára jogosultságot kell biztosítani az általuk választott információkhoz és tartalmakhoz való hozzáférésre és azok terjesztésére, az általuk választott alkalmazások és szolgáltatások használatára és nyújtására, valamint az általuk választott végberendezések használatára, függetlenül a végfelhasználó vagy szolgáltató helyétől, illetve az információ, tartalom, alkalmazás vagy szolgáltatás helyétől, származásától vagy rendeltetésétől.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Európai Bizottság (2020): *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: Új fogyasztóügyi stratégia. A fogyasztói reziliencia erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében*. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:52020DC0696&qid=1605887353618>
- KSH (2023): *A Központi Statisztikai Hivatal kimutatása a mobiltelefon-előfizetések számáról*. Online: www.ksh.hu/stadat_files/ikt/hu/ikt0027.html
- NMHH (2022): *A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2022-es médiapiaci jelentése*. Online: https://nmhh.hu/dokumentum/234335/NMHH_mediapiaci_jelentes_2022.pdf
- NMHH (2023a): *A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság helyhez kötött piaci jelentése*. Online: https://nmhh.hu/dokumentum/238859/helyhez_kotott_piaci_jelentes_2019_elso_2022_negyedik_negyedev.pdf
- NMHH (2023b): *A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság mobilpiaci jelentése*. Online: https://nmhh.hu/dokumentum/238785/NMHH_mobilpiaci_jelentes_2022_masodik_felev.pdf
- NMHH (2023c): *Az online médiatér közönsége (2023. július)*. Online: https://nmhh.hu/cikk/241302/Az_online_mediator_kozonsege_2023_julius
- EU Code of Practice on Disinformation (2018). Online: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=54454
- „A valótlanágoktól, vírusoktól és az álhírektől is félnek a magyar internetezők” (2023). Online: https://nmhh.hu/cikk/236519/A_valotlansagoktol_virusoktol_es_az_alhirektol_is_felnek_a_magyar_internetezok
- 2022 Strengthened Code of Practice on Disinformation (2022). Online: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/87585>
- ARANYOSNÉ BÖRC S Janka – LAPSÁNSZKY András – SPAKIEVICS Sándor szerk. (2010): *A hírközlési igazgatás kézikönyve*. Budapest: CompLex.
- BALOGH Virág (2023): A viselkedési közgazdaságtan a fogyasztóvédelemben. *Jogtudományi Közlöny*, 78(2), 67–77.
- BALOGH Virág et al. (2010): *Magyar fogyasztóvédelem és reklámjog*. Budapest: HVG-ORAC.
- BARTA Attila (2020): A hírközlési szolgáltatások egyes fogyasztóvédelmi aspektusai. *Közjavak*, 6(1–2), 81–96.
- BARTHA Ildikó – HORVÁTH M. Tamás (2016): Fogalomtár. In HORVÁTH M. Tamás – BARTHA Ildikó (szerk.): *Közszolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak?* Budapest: Dialóg Campus, 905–914.
- BARTLE, Ian (2005): *Globalisation and EU Policy-Making: The Neo-Liberal Transformation of Telecommunications and Electricity*. Manchester – New York: Manchester University Press.
- BEKE Nándor (2013): A „piacszabályozási” hatósági hatáskörök eljárásrendje. In LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Hírközlés-szabályozás, hírközlés-igazgatás hazánkban és az Európai Unióban*. Budapest: CompLex, 340–359.
- BORDÁS Péter (2020): Közszolgáltatások. In JAKAB András et al. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Online: <http://ijoten.hu/szocikk/kozszolgáltatások>

- CORNES, Richard – SANDLER, Todd (1996): *The Theory of Externalities Public Goods, and Club Goods*. Cambridge, CB: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139174312>
- CULLIS, John – JONES, Philip (2003): *Közpénzügyek és közösségi döntések*. Budapest: Aula.
- CSIKÓS-NAGY Béla (2002): *Közgazdaságtan a globalizáció világában*. II. kötet. Budapest: MTA Társadalomkutató Központ.
- DIETZ Ferenc et al. (2011): *Jelenkori közszolgáltatás-szervezési alternatívák*. Budapest: BCE Közszolgálati Tanszék.
- FEHÉR Júlia (2012): Szempontok a hatékonyabb hírközlési fogyasztóvédelem megteremtéséhez. *Diskurzus – A Batthyány Lajos Szakkollégium folyóirata*, (2), 3–13. Online: https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2012/2/Diskurzus_2012_2_T%C3%81MOP.pdf
- HORVÁTH M. Tamás (2005): *Közmenedzsment*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.
- KOPPÁNYI Szabolcs (2003): *Hírközlési jog az Európai Közösségben és Magyarországon*. Budapest: Osiris.
- LAPSÁNSZKY András (2009): *A hírközlés közszolgáltatási-közigazgatási rendszerének fejlődése és szerkezeti reformja*. Budapest: HVG-ORAC.
- LAPSÁNSZKY András (2013): A hírközlésre irányuló állami beavatkozás alapvető okai, intézményei, fejlődése. In LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Hírközlés-szabályozás, hírközlésgazdaság hazánkban és az Európai Unióban*. Budapest: CompLex, 39–56.
- LAPSÁNSZKY András (2020): Az elektronikus hírközlési igazgatása. In LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Közigazgatási jog. Szakigazgatásaink elmélete és működése*. Budapest: Wolters Kluwer, 529–549.
- LAPSÁNSZKY András (2021): *Az elektronikus hírközlés gazdasági közigazgatása hazánkban*. Budapest: Wolters Kluwer.
- MAGYARY Zoltán (1942): *Magyar Közigazgatás (A közigazgatás szerepe a XX. sz. államban. A magyar közigazgatás szervezete, működése és jogi rendje)*. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- NEMEC, Juraj – WRIGHT, Glen (2000): *Közösségi pénzügyek*. Budapest: Aula.
- PAPP Iлона szerk. (2003): *Szolgáltatások a harmadik évezredben*. Budapest: Aula.
- SAVAS, Emanuel S. (1993): *Privatizáció. Hogyan vonuljon ki az állam a gazdaságból?* Budapest: Akadémiai.
- STIGLITZ, Joseph E. (2000): *A kormányzati szektor gazdaságtana*. Budapest: KJK-KERSZÖV.
- VALENTINY Pál (2004): A közszolgáltatások szabályozásáról. *Híradástechnika*, 59(11), 2–7.
- WEBER, Max (1992): *Gazdaság és társadalom. (A megértő szociológia alapvonalai.) 2/1. A gazdaság, a társadalmi rend és a társadalmi hatalom formái*. Budapest: Közgazdasági és Jogi.
- ZACHER, Mark W. – SUTTON, Brent A. (1996): *Governing Global Networks: International Regimes for Transportation and Communications*. Cambridge, CB: Cambridge University Press.

Jogi források

1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről

2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről

2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról

2008. évi XLVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól

2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól

2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról

2012. évi CLIX. törvény a postai szolgáltatásokról

19/2020. (XII. 18.) NMHH rendelet az egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtásával kapcsolatos részletes szabályokról

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

Az Európai Parlament és a Tanács 2022. október 19-i 2022/2065 (EU) rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet)

Az Európai Parlament és a Tanács 2002. március 7-i 2002/22/EK irányelve az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról (Egyetemes szolgáltatási irányelv)

Az Európai Parlament és a Tanács 2005. május 11-i 2005/29/EK irányelve a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2010. március 10-i 2010/13/EU irányelve a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv)

Az Európai Parlament és a Tanács 2014. április 16-i 2014/53/EU irányelve a rádióberendezések forgalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok harmonizációjáról és az 1999/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

Az Európai Parlament és a Tanács 2018. december 11-i 2018/1972 (EU) irányelve az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról

Dr. Lapsánszky András PhD a Széchenyi István Egyetem Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszékének tanszékvezetője, egyetemi docens és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság hírközlési elnökhelyettese. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia Közigazgatás-tudományi Albizottságának, valamint a Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának, emellett az Országos Tudományos Kutatási Alapprogram és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság szakértő tagja. 2014-től részt vett a közigazgatási eljárásjogi szabályozás megújításában, reformjában. 2021-ben Magyar Zoltán folyóiratának nyomdokain megalapította a *Közigazgatás-Tudomány* című folyóiratot, illetve az *Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences* című nemzetközi közigazgatás-tudományi folyóiratot.